זה היה העולם הזה שהיה

לפני 25 שנה

„העולם הזה" 857
תאריך: 25.3.54

גיליון „העולם הזה" שראה אור השבוע לפני 25 שנה בדיוק, הקדיש כתבת־דיווח מצולמת לטבח שנערך בידי מחבלים כאר־מיבזים „אגוז" במעלה עקרבים (ראה תצלום). כתבת־השטר שהוק־דשה לאלוף (מיל.) יגאל אלון, מפקד הפלמ"ח בדימים, נשאה את הכותרת „על נדות הרוביקון" ותיארה את מחדלו המדיני של דור הפלמ"ח, ומפקדו.

כתבה מצולמת אחרת, תחת הכותרת „לכל הרוחות, שיהיה שמח!" הכילה מיבזקים מצולמים מתוך נשפי־פורים 1954. במדור „קולנוע" נסקרו שני סרטים צרפתיים מעולים, שהוקרנו הקרנת־בכורה בארץ, השבוע לפני 25 שנה. הסרטים: „מישחקים מסו־כנים" של רנה קלמנט ו„אורפיאוס" של ז'אן קוקטו. המדור „קלסתר" הוקדש ללייבלה וייספיש, שר־התוץ של „נטורי קרתא", שחצה את הגבול לירדן, הואשם וישב על כך בכלא ישראלי. מדור הספורט סיקר את המאבק העיקש, שנערך על כר הדשא, בין נבחרות הכדורגל של ישראל ויוגוסלביה, מאבק שבסופו הפסידה הנבחרת הישראלית 1 : 0.

בשער הגיליון: יגאל אלון QUO VADIS.

רצח מעלה עקרבים ✶ מישפט קסטנר (המשך) ✶ בן־גוריון

מקבל דגל אדום ✶ אילנה רובינא כרובין הוד

במסיבת פורים של ותיקי הפלמ"ח ודן בן־אמוץ מחופש לעצמו

העם

המחיר האכזרי

הרי הנגב החזירו את ההד האחרון של יריות הרצח במעלה העקרבים, שעה שאק־דחי־הפקק הראשונים החלו רועמים בחו־צות הערים הגדולות. היתה זאת מנגינתו של שבוע מיוחד במינו: אנקת גוססים שותתי־דם, קריאות גיל של חוגגי־פורים וצווחות מרץ של חובבי הכדורגל ברמת־גן.

ברגע הראשון, כשהמדינה כולה נרעדה תחת ההלם של המכה המהממת, היה נידמה כי לא יהיה פורים תשי"ד. אולם מנוי וגמור היה עם מאות אלפי המוכנים־לחג, כי שימחתם לא תופר. פורים תשי"ד, אף שלא היה עליז מאד, היה בכל זאת החג השמח ביותר מזה שנים רבות.

אפשר היה לראות בכך שרירות־לב בל־תי־אנושית, סימן נוסף לאדישות ההמונים מול אסונות לאומיים. אולם לא היה זה ההסבר הנכון. ההמונים חשו במשמעות הטרגדיה, הם ידעו כי גם בשנת תשי"ד שוב אין מקום להתפרצויות היסטריות ולאווירת־פוגרום כמו בגיטו.

בעומק ליבו חש האזרח כי מעשה הרצח הזה מהווה פעולה מילחמתית, לא הרא־שונה גם לא האחרונה, והמחיר האכזרי אשר מדינה ריבונית חייבת לשלמו תמורת קיומה העצמאי. המוראל הלאומי שוב אינו נפגע בנקל. בסופו של דבר היה זה סימן של בריאות לאומית. יש ואקדחי־פקק יכו־לים להוות תשובה לאקדחי ברזל.

משפט

האגדה שנהרסה

כל מישפט ההופך לגדול זקוק גם למקום גדול. על כן היה על נשיא בית־הדין המחוזי בירושלים, ד"ר בנימין הלוי, לע־זוב את אולמו הקטן והנוח, ולעבור לאו־לם סמוך בן כ־200 מקומות, כדי לאפשר לקהל־הסקרנים לחזות בשבוע השישי של מישפט גרינוולד־קסטנר.

על אף כל זאת, נשאר חלק גדול מן הקהל במיסדרונות בית־המישפט, כאשר הז־מינה התביעה את יואל פלגי (רוח גדולה באה). פלגי, משרידי הצנחנים הארצישרא־ליים שהוצנחו בתקופת מילחמת־העולם השניה בהונגריה, במטרה לארגן את הת־נגדות יהודי הונגריה לשילטון־הכיבוש הנאצי, הובא להעיד שקסטנר לא שיתף פעולה עם הנאצים, כפי שטען מלכיאל גרינוולד.

בהדרכת שאלותיו של התובע, אמנון תל, סיפר פלגי על עלילות הצנחנים, ולקראת סיום חקירתו הזדקף פלגי במלוא קומתו והכריז: „האשמת קסטנר בשיתוף־פעולה עם הנאצים הנה חילול הקודש." התובע תל התיישב במקומו, ושלח מבט מלא שביעות רצון ביריבו, בסניגור שמר־אל תמיר.

תמיר לא נרתע, והחל חוקר את פלגי שאלות שתי־יוערב, ובהן רק שאלות מר־עטות על קסטנר:

„כמה פעמים ניפגשת עם קסטנר בתקו־פת המילחמה?"

„שלוש פעמים."

„הידוע לך על פעילותו בגיטו קלוז'?"

„לא!"

„הידוע לך על פעילותו בווינה וב־ברלין?"

„לא!"

„ועל סמך מה אמרת, שכל המאשים את קסטנר בשיתוף פעולה עם הנאצים מחלל את הקודש?"

„על סמך מה ששמעתי מידידיו."

היכן האמת. אחת מנקודות המוקד של החקירה, היתה השאלה אם אומנם התמסר הצנחן פרץ גולדשטיין מרצונו לידי הנאצים, או שהוא נאסר מייד לאחר שביקר אצלו קסטנר. פלגי אישר את גירסת קסט־נר, והודה כי שיקר בסיפרו (רוח גדולה באה). כאן התערב השופט בחקירה: „מר פלגי, קרוב לוודאי שהינך האדם היחיד בעולם היודע את האמת על מאסרו של גולדשטיין, היכן אתה אומר את האמת — כאן או בסיפרך?"

פלגי: „כאן."

המהלומה השניה ניתכה, כאשר שאל תמיר את פלגי אם הוא ביקש מן הגיס־טאפו תעודה המאשרת שהוא נמצא בשי־רות הגרמנים. פלגי יצא מגידרו וצעק: „זהו שקר נתעב!" תל קפץ על רגליו ומחה נימרצות:

„תמיר לוקח גיבורים לאומיים ואגדות והורס אותן."

תמיר השיב בשלוה, שעליו להקריב את האגדות למען האמת.

השופט הירשה לתמיר להמשיך בחקי־רה, ולצטט קטעים מתוך סיפרו של פלגי. פלגי האזין לציטוטים והודה שהוא שיקר.

זרם של וידויים. במשך אותו היום יצאו מפיו של פלגי וידויים נוספים. הוא הודה שהוא הופיע במיפקדת הגיסטאפו כנציג־הסוכנות היהודית, ובירך את הקצי־נים במועל־יד מלווה בקריאה: „הייל היט־לר!" הוא הודה שנכונותו לשתף פעולה עם הגיסטאפו, במקום לארגן תנועת־התנ־גדות יהודית, הסכה אותו לבוגד מנקודת ראות צבאית. הוא הודה שהיהודים שיתפו פעולה עם הנאצים, אף על פי שהיה ביכולתם להתנגד להם. הפעם שלח שמואל תמיר מבט מלא שביעות־רצון בתל — אגדת יואל פלגי נהרסה.

שרידי האגדה הגדולה נהרסו למחרת היום על־ידי השופט עצמו, שהוסיף לחקור את פלגי בקשר למאסרם של הצנחנים הארצישראלים, פרץ גולדשטיין וחנה סנש (אשרי הגפרור...). קשה היה לקבוע אם השופט רצה לסיים את המלאכה בה התחיל תמיר, או שרצה לתת לפלגי הזדמנות להסביר כמה וכמה נקודות מעורפלות. דבר אחד היה ברור: פלגי לא השתמש בהז־דמנות שניתנה לו. כאשר הוא ירד מעל לדוכן העדים, לא היתה מסביב לראשו כל הילה של גבורה. הוא היה קורבן נוסף של המישפט, שלא היה צריך להתחיל.

המשק

הבעייה שאינה בעייה

סוד גלוי הוא שמחזור שטרי־הכסף של האוצר הינו רק 152 מיליון לירות ישרא־ליות, בה בשעה שסכומי הפיקדונות בבנ־קים עולים על 220 מיליון ל"י; ויש לשער שסכומי הפיקדונות יגדלו עוד יותר עם הגדלת המשכורות ועליית המחירים.

מצב זה יוצר, לכאורה, בעייה חמורה: מה ייעשו הבנקים, אם יעמדו בעלי־הפיק־דונות בפני הוצאות גדולות לרגל חג הפסח הקרב ובא, וידרשו סכומי כסף מזומן העו־לים על מחזור המטבע?

אולם למעשה תיפתר הבעייה בפשטות: מישרד־האוצר ישמח להפר את הבטחתו, להיכנע למכבש האדיר של דעת־הקהל ול־הפעיל את מכבש־הדפוס, להציף את השוק בשטרות כסף חדשים, שיכוסו על־ידי עוד־פי המטבע הזר שנצטברו באוצר.

אנשים

● הישראלי העסוק ביותר השבוע היה ראש המטה הכללי **משה דיין**, שמצא זמן למחוה יפה, ובליל שבת הופיע למסיבת פורים של ותיקי הפלמ"ח ללא מדים וללא תיחפושת. הוא שתה ספל קפה תורכי, דחה את המשקאות החריפים, והתבונן במשך חצי שעה בתחרויות היתו־ליות שנערכו במסיבה.

● לעומת זאת הופיעה במסיבה **אילנה רובינא**, השחקנית הצעירה, בתה של שחקנית הבימה **חנה רובינא**, בתילבושת של רובין הוד, שהיתה צמודה היטב לרג־ליה התמירות. היא שיעשעה את הקהל בשיר ג'אז.

● באותו נשף זכה **יחזקאל איש־כסית** בפרס מיוחד במינו: שני שפנים לבנים, שהוא תרם תמורתם שלושה בק־בוקי קוניאק לאוצר המשקאות, שהתרוקן במהירות במהלך הנשף.

● בפרס מסוג אחר זכה ראש ממשלת ישראל לשעבר, **דויד בן־גוריון**, במסי־בת הפורים שנערכה בשדה־בוקר. הוא רוחה נחת כאשר מצא, בתוך חבילה שהוג־שה לו, דגל אדום, בציווף הפתק: „דגל אדום מונף במרום. בעצם, מדוע לא?"

● מקורית ביותר היתה בפורים זה התיחפושת של **דן בן־אמוץ** (מה נשמע), שהתחפש לדן־בן־אמוץ.

הנה מוטלות גופותינו

שירו הישן של חיים גורי קיבל, השבוע לפני 25 שנה, תוכן מחודש. הגופות שהיו מוטלות בשורה ארוכה, לא היו ברובן גופות של חיילים. הם נורו על־ידי מארב.